

62 נטמא האוכל שבתוך הכלי הפנימי.
 63 התבאר לעיל, שאין כל הכלים מקבלים טומאה מהאויר, אלא רק על
 64 ידי נגיעה. הגמרא מוסיפה להקשות על כך: ולא יהו כל הכלים
 65 מיטפמא מנגב, אלא רק מתוכן, ובנגיעה – דווקא על ידי שנגעה
 66 בהם הטומאה. מקל וחומר, ומה כלי חרס שמיטמא מאויר, אינו
 67 מיטמא מנגב, כל הכלים שאין מיטפמא מאויר, אינו דין שאין
 68 מיטפמא מנגב אלא מתוכן. כלומר, אף על פי שלמדנו לעיל שאין
 69 שאר כל הכלים מקבלים טומאה אלא על ידי נגיעה, מכל מקום עדיין
 70 יש ללמוד מקל וחומר שלא יקבלו טומאה אלא מתוכן, אמנם רק על
 71 ידי נגיעה.

72 עונה רבא: אמר קרא (במדבר טו טו) 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד
 73 פתיל עליו טמא הוא, ומשמע שאם יש צמיד פתיל עליו, הרי הוא
 74 טהור. והתבאר בגמרא לעיל, שפסוק זה מדבר בכלי חרס. ויש לדייק,
 75 האי – כלי חרס, הוא – דווקא לגביו נאמר דבי אין צמיד פתיל
 76 עליו, טמא, הא יש צמיד פתיל עליו, מהור, והיינו שאינו נטמא
 77 מגבו. הא כל הכלים, בין שיש צמיד פתיל עליהם, בין שאין צמיד
 78 פתיל עליהם, מיטפמא מאהל המת, והיינו שהם נטמאים אף מגבם.

משנה

79 אגב המשניות לעיל, ממשיך התנא לבאר דינים נוספים הכשרים
 80 באחד ופסולים בשני. המשנה שלפנינו מבארת חילוק דין בין כלי עץ
 81 לכלי מתכות: אופן הטהור בכלי עץ, והיינו פשוטי כלי עץ, טמא
 82 בכלי מתכות, כלי מתכות טמאים. ואופן הטהור בכלי
 83 מתכות, גולמי כלי מתכות, טמא בכלי עץ, שגולמי כלי עץ
 84 טמאים.

גמרא

85 הברייתא מבארת את דברי המשנה: תנו רבנן, גולמי כלי עץ – כלי
 86 עץ שנגמרה חקיקתם, וראויים הם לתשמישם, אך לא נגמרה
 87 מלאכתם לגמרי, טמאין, כלומר יש להם שם כלי, וראויים הם
 88 לקבל טומאה. ואילו פשוטיהן, והיינו כלי עץ שאין להם בית קיבול,
 89 מהורין, כלומר אין להם שם כלי, ואינם ראויים לקבל טומאה, ואף
 90 אם נגמרה כל מלאכתם. אולם לענין כלי מתכות הדין להיפך,
 91 שגולמי כלי מתכות, מהורין. ואילו פשוטיהן, טמאין, אם נגמרה
 92 כל מלאכתם. נמצא, שהטהור בכלי עץ, טמא בכלי מתכות.
 93 והטהור בכלי מתכות, טמא בכלי עץ.

94 הברייתא מבארת מה הם גולמי כלי עץ: ואלו הן גולמי כלי עץ, כל
 95 כלי שראוי לתשמישו, אלא שעתיד לשון – לשייף אותו, בדבר
 96 המחליק ומצחחו, או שעתיד לשפץ אותו במסמרות ומשבצות
 97 לנוי, כמו שעושים בארגו של נשים, או שעתיד לנרד – להחליק אותו
 98 ברהיטני, או שעתיד לכתוב – לחקוק בו חקיקות עגולות, כמו
 99 שעושים לכיסיי תיבות וספסלים, או שעתיד להפתיח אותו בטונס –
 100 דג ששמו כן, והיו משפשים בעורו כלי עץ להחליקם. וכן אם הכלי
 101 מוחפר כן – בסיס שעליו יושב הכלי, או אוגן – שפה לפיו, כמו
 102 שעושים לכלי שותים בו יין, לנוי, או אוגן – בית יד, כמו שעושים
 103 לפנה ולקופה. בכל אלו, אף על פי שהכלי מחוסר מלאכות אלו, הרי
 104 הוא טמא, כלומר ראוי לקבל טומאה. ואם העץ מוחפר חטיטה –
 105 שעדיין לא עשו ממנו כלי, הרי הוא מהור, כלומר אינו ראוי לקבל
 106 טומאה.

107 מקשה הגמרא: מה באה הברייתא לחדש בדין 'מחופר חטיטה'
 108 שטהור, פשיטא, שמאחר ולא חקקו בו ואינו כלי, פשוט הדבר שאינו
 109 מקבל טומאה. מתרצת הגמרא: לא צריכא אלא באופן דחק קפיוא
 110 בקפא – שחקק בית קיבול הראוי לקפיוא, שהם שלשה לוגין והיינו
 111 שלשת רבעי הקב, בעץ שבדעתו לחקוק בו בית קיבול המקבל קב,
 112 והתנא בא לחדש, שבאופן זה אף על פי שהכלי ראוי למלאכה,
 113 מאחר והתחיל לחקוק בו על דעת לעשות בו בית קיבול לקב, ובדעתו
 114 להשלימו לכך, עדיין לא נגמרה מלאכתו של הכלי, ואינו ראוי לקבל
 115 טומאה.

116 כעת הברייתא מבארת מה הם גולמי כלי מתכות. מבארת הברייתא:
 117 ואלו הן גולמי כלי מתכות, כל כלי שעתיד

1 ואפילו הוא קלא תרדל (שהוא עשוי גרגרים קטנים). ואף על פי
 2 שאין הגרגרים האמצעיים נוגעים בדפנות הכלי, הכל טמא מחמת
 3 אויר הכלי. ומכך מוכח, שאויר כלי חרס מטמא כל אשר בתוכו, אף
 4 על פי שלא נגע.

5 הגמרא מבארת מדוע לא נלמד שכלי חרס נטמא בנגיעה מגבו.
 6 מקשה הגמרא: אמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא, ויהא כלי חרס
 7 מיטמא מנגב – כשנגעה טומאה בגב הכלי, מקל וחומר, ומה כל
 8 שאר הכלים, שאין מיטפמא מאויר, אלא רק אם נגעה טומאה
 9 בגוף הכלי, כפי שיתבאר בגמרא להלן, מיטפמא מנגב. אם כן כלי
 10 חרס שמיטמא מאויר אף על פי שלא נגע, אינו דין שמיטמא מנגב
 11 על ידי נגיעה.

12 עונה רבא: אמר קרא (במדבר טו טו) 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד
 13 פתיל עליו טמא הוא'. ומבואר בפסוק, שכלי שנמצא באהל המת,
 14 והוא פתוח בלא 'צמיד פתיל' – (מכסה מחובר), הרי הוא טמא. ומכך
 15 שנאמר 'כלי פתוח', מוכח שהפסוק מדבר על כלי חרס, שהרי איהו
 16 כלי שטומאתו קודמת לפתחו, כלומר באיזה כלים הרגילה התורה
 17 את הטומאה להשכים ולמדה ולבא דרך פיתחם, הוי אומר זה כלי
 18 חרס, שנאמר בו במקום אחר (ויקרא יא לו) 'אשר יפל מהם אל תוכו',
 19 והיינו שמקבלים טומאה מהאוייר שלהם. וכן – ומבואר בפסוק
 20 שכאשר אין צמיד פתיל עליו, הוא דטמא באהל המת, הא יש
 21 צמיד פתיל עליו, הכלי טהור. ומבואר מזה, שאין כלי חרס מקבל
 22 טומאה מגבו, אף בנגע.

23 כעת מקשה הגמרא ששאר הכלים יקבלו טומאה מהאוייר: ויהיו
 24 שאר כל הכלים מיטפמא מאויר, אף על פי שלא נגעה בהם
 25 הטומאה, מקל וחומר, ומה כלי חרס, שאין מיטמא מנגב אף אם
 26 נגעה בו טומאה, אף על פי כן מיטמא מאויר, אם כן כל שאר
 27 הכלים, שמיטפמא מנגב, אינו דין שמיטפמא מאויר.

28 עונה רבא: אמר קרא (ויקרא יא לו) 'אשר יפל מהם אל תוכו', ויש
 29 לדרוש שדווקא תוכו של זה – (כלי חרס) מקבל טומאה מאוירו, ולא
 30 תוכו של כלי אחר. ומכך נלמד ששאר כל הכלים אין מקבלים
 31 טומאה מהאוייר, אלא על ידי נגיעה.

32 הגמרא מקשה על דברי רבא. מקשה רב אדא בר אבהו: כיצד ניתן
 33 ללמוד כן מתיבת 'תוכו' האמורה בפסוק, והלא הני שני 'תוכו'
 34 שנאמרו בפסוק, הא דרשיניהו לעיל (כד), אחד ללמד שכלי חרס
 35 מטמא מאוירו, אף על פי שלא נגע, ואחד לגיזרה שיהא שאף מקבל
 36 טומאה מאוירו, אף על פי שלא נגע. מתרצת הגמרא: ארבעה 'תוכו'
 37 כתיבי, 'תוכו', 'תוך', 'תוכו', 'תוך', כלומר, שהתיבת 'תוכו' נכתבה
 38 פעמיים בפסוק, ובכל אחת מדון יש לדרוש שתי דרשות, אחת מעצם
 39 משמעות התיבה, ואחת מכך שלא נאמר 'תוך'. חד וכל אשר בתוכו
 40 יטמא, לגופיה, ללמדנו את עצם הדין, שכלי חרס מטמא מאוירו.
 41 חד וכל כלי חרס אשר יפור מהם אל תוכו' לנדה שנה, ללמדנו
 42 שכלי חרס מקבל טומאה מאוירו אף על פי שלא נגע. וחד – מדרשה
 43 אחת ומכך שנאמר 'תוכו' ולא 'תוך', יש לדרוש 'תוכו' של זה ולא
 44 תוכו של אחר, ללמדנו ששאר כל הכלים אין מקבלים טומאה
 45 מהאוייר, אלא רק על ידי מגע. וחד, 'תוכו' ולא 'תוך' תוכו, והיינו
 46 שדווקא דבר הנמצא ב'תוכו' של כלי חרס, נטמא, אולם דבר הנמצא
 47 ב'תוך' תוכו של כלי חרס, אינו נטמא. כגון כלי חרס ובתוכו טומאה,
 48 ובתוך הכלי חרס נמצא כלי נוסף, ושפתו למעלה משפת הכלי חרס,
 49 ובתוכו אוכל או משקה. שבאופן זה אין האוכל נטמא מאויר הכלי
 50 חרס, משום שאינו ב'תוך' הכלי חרס, אלא ב'תוך' תוכו. ואפילו כלי
 51 ששקה (מציל), כלומר, שלא רק אם הכלי הפנימי הוא של חרס,
 52 שבאופן זה בודאי שאין האוכל נטמא, מאחר וכלי חרס אינו מקבל
 53 טומאה מגבו, והרי הוא חוצץ בפני הטומאה שבכלי החיצון. אלא אגב,
 54 אם הכלי הפנימי הוא 'כלי שטף', והיינו משאר הכלים, המקבלים
 55 טומאה מגבם, אף הוא מציל על האוכל הנמצא בתוכו מלקבל
 56 טומאה. וזאת משום שהוא עצמו אינו מקבל טומאה מהכלי החיצון.
 57 שאם נדון מצד מה שהוא נוגע בכלי החיצון, הלא אין הכלי החיצון
 58 אלא 'ראשון' לטומאה (שהרי נטמא הוא מהשרץ), ואין כלי מקבל
 59 טומאה אלא מאב הטומאה. ואם נדון מצד מה שהוא נמצא באויר
 60 כלי חרס טמא, הלא אין כלי נטמא מאויר כלי חרס, אלא רק אוכלין
 61 ומשקין, כפי שדורשת הגמרא (פסחים ב.). ולפיכך בכל אופן שהוא, לא

58 ויש שאמרו, שכך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי בשם אביו, שכאשר
59 השקדים הם גדולים, אין חילוק בין שקדים המרים למתוקים, אלא זה
60 וזה דינם שזה לחיוב במעשרות, שאף השקדים המרים ראויים
61 לאכילה על ידי בישול, וכאשר יתבאר בגמרא להלן.
62 הגמרא מביאה את פסק ההלכה בענין: **אמר רבי אלעאי, הורה רבי**
63 **חנינא כשהיה בצפורי, בדרך האומר שקדים קטנים בין מרים ובין**
64 **מתוקים זה וזה דינם שזה לפטור ממעשרות.**
65 הגמרא שבה לרדן בטעמו של הסובר שגם שקדים המרים גדולים
66 חייבים במעשר, שואלת הגמרא: **ולמאן דאמר – לפי הלשון השני,**
67 **סובר שזה וזה – שקדים גדולים בין מרים ובין מתוקים, דינם שזה**
68 **לחיוב במעשר, קשה, שקדים המרים גדולים, למאן חזו – למה הם**
69 **ראויים, הרי אינם נאכלים מחמת מרירותם, ומדוע הם חייבים**
70 **במעשרות. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, הואיל ויכול למתקן**
71 **על ידי האור – שיבשלם על ידי האש, והיו ראויים למאכל.**

משנה

73 במשנה זו החל התנא למנות דברים, שבאותו הדבר יש זמנים שנוהג
74 בו דין אחד ולא דין אחר, ויש זמנים שלהיפך: **התמך – מים שניתנו**
75 **בחרצנים, עד שלא התמין ונגמרה תסיסתו, דינו כמים, ואינו ניקח**
76 **– אי אפשר לקנות אותו בכסף שחיללו עליו מעשר שני, שאין**
77 **לוקחים מים בכסף מעשר. וכן פוסל את המקנה, אם נפלו ממנו**
78 **שלשה לוגין למקוה, לפני שמילאו בו ארבעים סאה או גשמים, כדן**
79 **מים שאובים שפוסלים בג' לוגין (מקואות פ"ז מ"ג). אולם משהתחמין**
80 **התמד ונעשה יין, הוא ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקנה,**
81 **כדן יין.**
82 אומרת המשנה דין נוסף: **האחין השותפין בירושה שפלה להם**
83 **מאביהם, בשתיבין בקלפון, דהיינו באם חילקו את הירושה וחזרו**
84 **ונשתתפו בה, שדינם כסתם שותפים, וכשתורמים מחצית השקל**
85 **עבור עצמם ונצטרפו יחד לתת שקל שלם מכסף שותפותם, חייבים**
86 **להוסיף קלבון עבור כל אחד, באופן זה של שותפות, האחים פטורין**
87 **ממעשר בהמה, שער השותפין פטור ממעשר.**
88 אולם **בשתיבין במעשר בהמה, דהיינו כשעוד לא חילקו את**
89 **הירושה, ונקראים הנכסים 'תפוסת הבית', נחשבים הנכסים כנכסי**
90 **אביהם המ, ולא כעדר השותפין, באופן זה פטורין האחין מן**
91 **הקלפון, שאם תורמים יחדיו שקל שלם מן הירושה אין חייבים**
92 **להוסיף קלבון, כאילו שאביהם קיים ופותרן יחד בשקל שלם, שאינו**
93 **מוסיף קלבון.**

גמרא

94 הגמרא מבררת מי התנא ששנה את משנתנו, תמדה הגמרא: **מני**
95 **מתניתין – כדעת מי שנויה משנתנו שתמד עד שהחמיץ דינו כמים,**
96 **ומשהחמיץ דינו כיו, והרי לכאורה אינה לא כדעת רבי יהודה, ולא**
97 **כדעת רבנן ששנינו מחלוקתם במשנה, דתניא – במעשרות (פ"ה מ"ז),**
98 **התמך – שנותן מים לחרצנים, שלא הופרש מהם מעשרות, ונתן**
99 **מים במדה מסוימת, ומצא פרי מדרו – כשסינן הוציא את**
100 **החרצנים מהמים מצא שכמות המים שלפניו כאותה מידה שנתן,**
101 **פטור מלעשר את הנמצא, שאף על פי שהמים קיבלו טעם ומראה**
102 **של יין, כיון שלא נתווסף בכמות אין זה יין אלא מים, ורבי יהודה**
103 **מתייב במעשר, סובר שהולכים אחר הטעם והמראה, וכיון שיש**
104 **להם טעם ומראה יין, חייבים במעשר.**
105 מבררת הגמרא את הקושיא: **מני – כדעת מי שנויה משנתנו, אי**
106 **כרבנן, קשה שלדעתם היה צריך להיות שאף על גב דהתמין התמד**
107 **לא יהיה לו דין יין, שכן משמע מתינות המשנה במעשרות, שלא**
108 **חילקו חכמים בין החמיץ ללא החמיץ, ובמשנתנו מבואר שהתמד**
109 **שהחמיץ דינו כיו. ואי כרבי יהודה, קשה שהיה צריך להיות שאף על**
110 **גב דלא התמין יש לו דין יין, שכן הוא לא חילק במשנה במעשרות,**
111 **בין החמיץ ללא החמיץ, ובמשנתנו מבואר שעד שלא החמיץ דינו**
112 **כמים. ונמצא שמשנתנו אינה לא כרבנן ולא כרבי יהודה.**
113 **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון,**

1 **לשוף אותו בדבר המחליק, או לשבץ בו משבצות זהב לנוי, או**
2 **לגרר – להחליק אותו, או לברבר – לחקוק בו ציורים לנוי, או להקיש**
3 **עליו בקורנס – [פטיש] כדי לפשט את הקמטים. או שהכלי מחופר**
4 **בן – בסיס, או אוזן – שפה לפיו, או אוזן – בית יד. בכל אלו, הכלי**
5 **טהור, ואינו מקבל טומאה, מכיון שלא נגמרה מלאכת הנוי שלו.**
6 **אולם אם הוא רק מחופר בסוף, מלא, כלומר, ראוי לקבל טומאה.**
7 **שאף בלא הכיסוי הרי הכלי ביופיו, והכיסוי נחשב לכלי אחר.**
8 **הגמרא מבארת את טעם החילוק בין גולמי כלי עץ לגולמי כלי**
9 **מתכות. מבררת הגמרא: מאי שנא הני – גולמי כלי עץ, שטמאים**
10 **ומאי שנא הני – גולמי כלי מתכות, שטהורים. מבארת הגמרא: רבי**
11 **יוחנן אמר, הטעם שגולמי כלי מתכות טהורים הואיל ולקבוד**
12 **עשויהו, ולפיכך אינם נחשבים 'כלי' עד שתיגמר כל מלאכת נוי. ורב**
13 **נחמן אמר, הואיל ודמיהן יקרים, וכל עוד אינם עשויים ביופים,**
14 **אינם ראויים להימכר ביוקר כראוי להם, ואינם נחשבים 'כלי'.**
15 **מבררת הגמרא: מאי בנייהו – מה ההבדל בין רבי יוחנן לרב נחמן.**
16 **עונה הגמרא: איכא בנייהו בלי עצם – כלים העשויים מעצמות של**
17 **בהמות וחיות, שדמיהם יקרים, אולם אינם עשויים לכבוד. שלדעת**
18 **רבי יוחנן גולמיהם טמאים. ולדעת רב נחמן, גולמיהם טהורים.**
19 **ואודא רב נחמן למעמיה – דין זה שאמר רב נחמן, לשיטתו אמרו,**
20 **דאמר רב נחמן, בלי עצם, בכלי מתכות דמו, וגולמיהם טהורים.**
21 **הגמרא מבארת את מקור הדין שכלי עצם מקבלים טומאה. מבררת**
22 **הגמרא: מפלל – משמע מדברי רב נחמן, דכלי עצם מקבלי טומאה,**
23 **מהו המקור לזה מהכתוב. עונה הגמרא: אין – אכן כן הוא הדין.**
24 **והמקור לכך, דתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה**
25 **אומר, מה תלמוד לומר 'וכל מעשה עים וגו' תתפאו' (במדבר לא**
26 **ו). ומבאר: פסוק זה בא להביא – [לרבות] דבר הקא – כלים העשויים**
27 **מן העים, דהיינו מן הקרנים, ומן הפלפים – [ציפורני הפרסות],**
28 **שאף הם מקבלים טומאה.**
29 **מבררת הברייתא: כלים העשויים מעצמות שאר בהמה וחייה, חוץ**
30 **מעצים, מנין שמקבלים טומאה. עונה הברייתא: תלמוד לומר 'וכל**
31 **מעשה עים, ומתיבת וכל' מרבים שאר בהמה וחייה. מקשה**
32 **הברייתא: אם כן שהתרו בו שאר בהמה וחייה, מה תלמוד לומר**
33 **'עים'. עונה הברייתא: פקט לעופות – למעט כלים העשויים**
34 **מעצמות של עופות או מטלפיהם, שאינם מקבלים טומאה. הרי**
35 **שמבואר בברייתא שכלים העשויים מקרנים מקבלים טומאה, והיינו**
36 **כלי עצם.**

משנה

37 במשניות לעיל שנינו דינים הנוהגים בדבר מסוים ואינם נוהגים בדבר
38 אחר. אגב זה ממשיך התנא לבאר דין נוסף: **התיב ב'שקדים המרים',**
39 **דהיינו, השיעור שבו שקדים המרים –[שקדים שכאשר הם גדלים**
40 **נעשים מרים] חייבים במעשר, והיינו כשהם קטנים שעדיין לא נעשו**
41 **מרים, וראויים למאכל, הרי הוא פטור בשקדים המתוקים, כיון**
42 **שאין הדרך לאוכלם אלא כשיגדלו, שאז הם יהיו ראויים לאכילה.**
43 **ומאידך, התיב במעשרות פמתוקים, והיינו כשהם גדולים ונגמר**
44 **פריים, הרי הוא פטור בפריים, שכשהם גדולים אינם ראויים למאכל.**

גמרא

45 הגמרא מביאה מחלוקת בדן ששנינו במשנה: **תנו רבנן, 'שקדים**
46 **המרים', כשהם קטנים, תייבין במעשרות, לפי שהדרך לאוכלם**
47 **כשהם קטנים, וזה נחשב כגמר פרי שלהם, ואילו גדולים, פטורין**
48 **ממעשרות, שאינם ראויים לאכילה. ולעומתם, מין הנקרא 'שקדים**
49 **המתוקים', כשהם גדולים, תייבין, שנגמר פריים, ואילו קטנים,**
50 **פטורין, שלא נגמר הפרי. רבי ישמעאל פרי יוסי אמר משום**
51 **[בשם] אביו, שכל זמן שהשקדים קטנים, אין חילוק בין המרים**
52 **למתוקים, אלא זה וזה דינם שזה לפטור ממעשרות, לפי ששקדים**
53 **קטנים לא נגמר גידולם, ואפילו שקדים המרים קטנים שראויין**
54 **למאכל פטורים, לפי שאינם נחשבים כפרי.**
55 **הגמרא מביאה שיש ששנו את הברייתא באופן אחר: ואמרי לה –**